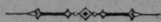

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 13.

V Ljubljani, 1. julija 1874.

Tečaj XV.

S p o m i n.

II.

Spominu vlastno je tudi, da lože zapopada in bolje ohranjuje tisto, kar se mu predstavlja v nekakem redu. Znano je, da si otroci čerke zapomnijo v abecednem redu, enkrat eno po versti, oblike časovniike v napovedanem redu; tukaj pomore nekako melodija, t. j. uho se privadi glasov, ki pridejo drug za drugim. Iz tega zopet prihaja didaktična umetnost za učenika. Ako hoče, da si otroci kaj zapomnijo, naj jim pove tisto stvar vselej s tistimi besedami in vselej v tistem redu, dokler vsi ne znajo svoje naloge. Zapazimo pa tudi pri prostem ljudstvu, da besede v pesni, t. j. tekst zna dobro iz glave pevajé; a pesen pripovedovajè se moti v besedah. Spomin se tako navadi verste, da si posameznih stavkov iz celote ne more drugače zapomniti, ako ne začenja od kraja vse pripovedovati, pri pesnih pomore tudi napev, drugod pa logična zvez misli med sabo. Pri nekaterih naukih moramo pa tudi posebno poudarjati versto, tako n. p. pri zgodovini, kedar tirjamo, da si učenec zapomni vladarje, ki so se verstili drug za drugim, pri zemljepisji, kedar ima otrok naštetih mesta od izvira do ustja reke. Drugikrat pa to verstenje le polajša učenje iz glave; a takrat pa zahtevamo, da mora otrok povedati svojo nalogo raz navadne verste. Tak slučaj nastopi, kedar podučujemo oblike časovnika po osebah, množno število imen, ali letna števila zgodovinskih djanj. Pri takih in enakih slučajih moramo navlašč spraševati raz navadne verste, da si otrok take reči zapomni v katerem-koli redu in potem spoznava, na kaj ga hočemo pri takem podučevanju napeljati in kaj se ima prav za prav zapomniti. —

Poslednjič pomnimo tudi to, da vsaka predočba toliko globeje tiči v našem spominu, kolikor tesneje jó zvezujemo z drugimi nam znanimi predočbami, in da se predočba, ki je v kakoršni koli zvezi z drugo lahko zopet v spomin pokliče. Tako se temu, ki se po dolgem prestanku zopet poverne v svojo domovino, v hišo, kjer je preživel mladostna leta, oživi spomin, in vse kar je tù doživel, je živo pred njegovimi očmi. Prijemši darilo od prijatla, nam stopi pred oči njegova podoba; zagledavši grintovce se spominja Gorenjec svoje domovine, domovinska bol se loti njegovega serca, in vojakov iz Gorenjskega, novakov, nekdam niso vodili po krajih, od koder bi bili videli gorenjske snežnike, sicer so radi, preradi uhajali. — Opazimo pa tudi v omikani družbi, da se vsa zabava, ves razgovor suče okoli take miselne zveze, kajti misel zvabi misel. Pervi kaj pripoveduje; pri tem pa drugemu kaj enacega pride na misel, da o tem govori; tretji pozna kraj, kjer se je vse to godilo; čertemu se je kaj enacega v njegovem življenji prigodilo, ali vsaj je slišal kaj takega pripovedovati. V navadnem življenji, kedar se hočemo česa spomniti, naredimo si vozec na robcu, — ta naj bi nas spominjal tega, kar imamo še doveršiti. Bistveno tudi verska simbolika ni drugega, kakor sredstvo, da si v spomin pokličemo to, kar nam podoba predstavlja. Kedar kinčamo naše altarje, naše cerkve, ali kedar postavljamo na grob znamenje s križa, zgodi se to, ker se pri pogledu sv. križa spominjamo našega odrešenja. Ako o božiču napravimo jaslice, nas to spominja njega, ki je hotel iz ljubezni do nas v naj večji revščini na svet priti. Kedar k molitvi sklepamo roke, opominjamo s tem sami sebe, da imamo moliti z zbranim duhom. — Vsa mnemonika ali spominska umetnost starih je bila v takih opazkih ali spominkih. Kako so do tega prišli, nam Kvintilijan tako-le pripoveduje: Simonides iz Keosa je bil navzočen pri gostiji, katero je napravil slaven možak v slovesnost zmage, ki jo je dobil v javnih igrah. Med gostijo pokličeta Simonida iz sobe ven dva neznana mladenča na konjih. Mahoma se udere strop nad sobo in vsi gosti so bili pobiti; le on ostane čudno pri življenji. Tedaj se spominja Simonid reda, v kakoršnjem so pri mizi sedeli, in tako je bilo mogoče, da so znanci svoje spoznali in pokopali. To je Simonidu bilo povod, da je sredstvo, katero mu je tukaj spomin uterdilo, dalje umetno izobraževal. Bistveno so on, gerški in rimski govorniki, tako spominu na pomoč prišli, da so si pripravljajé na govor spominjali tega, kar bodo tačas, ko bodo javno govorili, pred sabo imeli. Ako je kdo imel govoriti na javnem tergu iz kraja, kjer je pred sabo imel stebrovje, ga je spominjala prva versta pervega dela govora, druga pa drugega. Vsaki čas pa spominu s tem na pomoč pridemo, da neznane reči pridevamo znanim; na znane reči se upira spomin, kedar si hoče prisvojiti neznanih.

Spomin pa deluje le takrat, kedar je duh miren. Na list, ki ga veter maje, ne moremo umevno pisati; barka, ki se vozi po razburjenih valovih, ne pušča sledu za sabo, ravno tako spomin takrat, ko je duh vznemirjen, slabo deluje. To je sicer tako očitno, da nič bolje ne more biti, pa vendar le radi pozabimo. Učitelj, ki zahteva, da si otrok, kojega je ravno okaral, vse zapomni, kar mu je povedal, ali pa se kaj iz glave nauči, — to čisto pozabi; ravno tako tisti, ki žugajé v kratkem ali prekratnem času tirja izdelovanje naloge. Pustite, da naj se serce prej vpokoji, in po tem tirjajte, da učenec stori, kar zahtevate; dokler je pa zbeگان, nikar ga ne silite.

Težeje pa je, kaj pozabiti, kakor si kaj zapomniti, kajti prvo je pravna krepost in umetnost, ki se ne uči v človeški šoli, ampak le pri tem, ki je umirajoč prosil svojega očeta za neprijatelje.

O telovadbi.

Paragraf 60. šolskega in učnega reda vелеva, da naj se v ljudski šoli tudi o telovadbi podučuje. Temu §. se je uže tú pa tam nekoliko vstrezalo, kajti pričelo se je uže v mnogih šolah v telovadbi podučevati in se še podučuje; a v nekaterih se je to zopet opustilo. — Da bi se pa temu §. zadostovalo, morala bi vsaka šola imeti primerno telovadišče t. j. ograjeni ali zaplankani prostor in vsaj nekoliko narbolj potrebnega telovadnega orodja, kakor: orodja za skakanje, kozo, drog, nekaj 1 1/2 m. dolgih palic, in kaki dve lestvi s plezali. Dokler pa teh najpotrebnejših učilnih pripomočkov ne bomo imeli, dosegli bomo s telovadbo malo, kajti vaj, ki bi se v tesni, navadno z mladino prenapolnjeni šolski sobi izverševati mogle, ni veliko, in ako bi se dan za dnevom ene in iste vaje ponavljale, pristudile bi se našim šolarčkom tako, da ne bi marali več slišati o njih, tem manj pa, da bi jih z veseljem izvrševali. — Da bi pa učitelj sredi vasi ali terga ali, kjer uže šola stoji, na prosto odpertem kraju čez „špago“ skakal in druge telovadne vaje in igre vodil, kjer bi vse vanj zijalo in se morda še prav po domače iz njega norčevalo, to tirjati bi bilo vendar malo preveč. — Navedel bi lahko še mnogo vzrokov, s katerimi bi jasno dokazal, da se v telovadbi na prosto-odpertih krajih nikakor uspešno ne more podučevati; a to ni moj namen, temuč navesti hočem tú le nekoliko prostih in rednih vaj, ktere dečki in deklice ob enem v šolski sobi lahko izvršujejo.

Prej kot se prične v telovadbi podučevati, naj se mladini korist in namen telovadbe prav živo narisa in otroška srca za ta predmet ogrevajo. Ko nastopi po prvih dveh urah, v nižjem oddelku že po prvi uri, počitek, ali tudi med uro, kedar postanejo učenci zelo nemirni, naj se ukaže prav hitro: Vstanite! — Potem naj se jim pove, kako se morajo

pri telovadbi vesti, na pr. usta morajo biti zaprta, ne smejo se smijati, niti govoriti, na ukaz „pozor“ morajo se vsikdar vstopiti ravno kot sveča, koleni stegniti, pēti v pravokotje stisniti itd. — Potem naj se učenik pred učence vstopi na kraj, od kodar vse lahko pregleda in od kodar tudi vsi učenci učitelja lahko vidijo in naj ukaže: Pozor! — glejte na desno! — glejte na levo! — pozor! — v gibajte glavo pred se! — za se! itd. — Tako in enako se vadijo vse vaje z glavo, ki se nahajajo v I. knjižici „Nauk o telovadbi“. Vsako vajo naj pa učitelj pred sam napravi, preden jo z učenci vred izvršuje. Ako zapazi, da kateri prav slabo telovadi, naj ga iz klopi pokliče, da še enkrat sam dotično vajo ponovi. — Ukaže ali komandira naj se vse prav z vojaško eneržijo in tudi od učencev in učenk naj se tirja, da vse prav po vojaški izvršujejo, kajti le tako se ohrani pravi red in natanjčnost, ki je podlaga vsi telovadbi. Da ste pazljivost in vbogljivost tudi neobhodno potrebni, razume se uže samo o sebi. Ako je ukaz iz več besedij ali zlogov, naj se pri rednih vajah vse na zadnji zlog ali zadnjo besedo izvršuje. V prostornih šolskih sobah, kjer niso učenci v klopih natlačeni kot slaniki v sodu, vadijo se tudi lahko nekatere vaje z rokama in z ramenoma, kakor: rameni vzdigati, v giba ti, roki dvigati, kerčiti, stezati itd. Vse te vaje in tudi vaje z nogama, kolikor se jih v šolski sobi brez velikega ropota more vzeti, naj se izvršujejo na ukaz — eden — dva. — Na pr. Vzdignite desno roko pred se! — eden — (se vzdigne) — dva — (se izpusti). Vaje v napadu se morajo popolnoma izpustiti. Iz med vaj s trupom se tudi le nekatere morejo v šolski sobi vaditi, a vaje v operti leži in druge se morajo zopet popolnoma izpustiti. To so poglavitne in skoro vse telovadne vaje, ki se z vsemi učenci ob enem morejo izpeljati v šolski sobi. Vse druge telovadne vaje in igre pa, ki se v sobi izpeljevati ne morejo, prihranijo naj se za boljše čase, za šolske izlete in veselice pod milim nebom. — To so moje misli o telovadbi, ki jih pa nikomur ne vsiljujem. M...ski.

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

XIII.

Da bi v deželskih in duhovskih razmerah nekoliko bolje opisal svojo domovino, popotval je Podlipski, kolikor je utegnil, po Kranjskem in bližnji soseščini, opazoval znamenitosti, zapisoval jih, pa tudi sporočal o njih koj v Novice ali Danico, kjer je več manjših dopisov njegovih vzlasti v tej dobi zdaj „od Verhnike, Zatičine, Dolenske strani, zdaj od

Škofje Loke, Poljanske doline, iz Kranjske okolice, zdaj od Loža, z Notranjskega, starost nekterih far na Teržaškem in Goriškem“. — Bilo je tudi l. 1854, da je „Catalogus Dioecesis Labacensis“ precej zboljšal in so hvalno omenjati ga jeli celó drugod.

Tedaj so jele slověti verlega Davorina Terstenjaka zgodovinske preiskovanja, ki jih je priobčeval tudi po časnikih, največ po Novicah. Hicinger, ves vnet za take stvari, l. 42 opominja in prosi, naj bi naši ljudje, tudi neučeni, kaj več gledali na najdene stare reči, bodo naj si kamni z napisi, ali posode, denarji ali pisma, češ, koliko se časih posname, razjasni in dokaže iz njih. G. Terstenjak veliko piše od nekdanjega stanovanja Slovencev v naših krajih. Na koga opira svoje dokaze, poprašuje v sestavku „O gosp. Terstenjakovih spisih“. Največ na stare rimske kamne. Tako pojasnuje tudi Slovencev in Slovanov basnoslovje, in prevažni so njegovi spisi na dvojno stran, za svet učeni in za ljudstvo prosto. Ne bilo bi napačno, ako bi g. Terstenjak s svojim razlaganjem ali sam stopil pred učeni svet nemški, ali ko bi kdo po poglavitnem obsežku, kar je brez dvoma in do dobrega dokazano, v pokušnjo dajal nemškim bravcem. Društvo Zgodovinsko, si misli, naj bi pospeševalo tako delo; ker pa ni bilo lahko, lotil se ga je sam in pridobil tudi preiskovatelja, da je poslal časih kak spis v „Mitth. d. histor. Vereins“. „*Der gelehrte, für die heimatlliche Geschichtsforschung rastlos thätige Hitzinger*, pravi ondi tajnik njegov dr. Klun, *hat die schwierige Aufgabe übernommen, das deutsche Publikum von den Resultaten der slavischen Forscher, insbesondere Terstenjak's, in dieser Frage in Kenntniss zu setzen*“ itd.

Pri vsem tem dokaj sitnem nemškem spisovanji je pa, skoro bi dejal, še bistreje pazil na slovenščino samo; vsaj mu ni ušla nobena bolj nova ali posebna prikazen v slovenskem slovstvu, da bi je tu ali tam zaznamnjal ne bil. Naglo se je spreminjala slovenščina v pisavi, in pisarilo se je marsikaj še o čerkah ali pravopisji, o novih in starih oblikah iga-am, ega-om, oj-oj, o glagolih doveršivnih in nedoveršivnih itd., kar je povedano že v prejšnjih Jezičnikih. Muhast še po Čbelici jame Znojemski kovati ter streljati po Novicah l. 1854 „Dobrovoljne pušice“ v prijetni, časih prav novi in bistri obliki, s potrebnimi opazkami, n. pr.:

1. Slovenski stric.

(Triolet. *)

Slovenski stric bi pisal rad,

Ne vé, kako da bi naredil;

Vse, kar oblik in čerk je zvedil,

Slovenski stric bi pisal rad.

Med stolov pet pa v sredo sedil**),

In kmalo skor bi šel v prepad.

Slovenski stric bi pisal rad,

Ne vé, kako da bi naredil!

*) Triolet je mehke pušičar, po šegi romanskih narodov, ki šteje 8 verstic, ktere so tako so-stavljene, da se perve dve v sredi in na koncu povračujete.

**) Po navadi pravijo: da se kdo med dva stola na tla usede; pa — greški stari bogovi so imeli le en obraz, latinski Jan je imel dva, slovenski bogovi pa so imeli po več obrazov, in — ravno tako je še zdaj s slovensko slovnico in s slovenskim pravopisom. Res, da naša naj večja moč je — v praznem prepiru in razdruju!

2. Slovenski abecé.

Kdaj so rekli: abecé,
Krave več so kot ovcé.
To je: brat, od čerk naprej,
Le po bukvah dalje glej!
Zdaj bolj moder rod je že:
Vedno misli v abecé.

3. Čerka in duh.

Da čerka le morí,
In duh duha živi:
To kliče celi svet;

Slovenec za duha
Pa boljšega kaj zna,
Za čerko le je vnet!

4. De gustibus non est disputandum.

Terst in Gorica derži se bolj stariga,
Pravi še: našiga glasa, ne kviri ga!
Kakor ga slišim, tak pisal ga bom.
Štajer in pa Goratan če le novega,
Hoče za vse vse slovenske sinove ga;
Meni, pri njem da slovenski je dom.
Rod je ubog! še Ljubljana razčesa ga,
Grabi za leviga, prima za desnega,
V sredi, ne vé se ediniti s kom.*)

*) Znojemski — pisatelj teh pušic, preslovenjen Nemeč, noče nikogar žaliti; za-se ne vleče na nobeno stran; piše marsikaj po slovenski, pa s tim pravopisom, s katerim mu kdo veléva; méni namreč: „čerka morí, duh le živi“, in da „v potrebnih rečéh naj vlada med nami edinost, v dvomljivih prostost, v vseh ljubezen“.

5. Pogovor dveh Slovincov.

A. Brate, kje si spal nicoj?
B. Ovde spaval Podgoroj.
A. Koga kličeš, brate moj,
Kakor čednik s svojim oj?
B. Kajti s svojoj materjoj
Gledal sem, kde dom je moj.

A. Kteri zleg je nad teboj,
Brate, da spet kličeš jój?
B. Kak bezumen guč je tvoj!
Pitaš s takoj čudnostjoj.
A. Meniš, um sem zgubil svoj?
Le ne vem, s čem ti nicoj
Si se pital, brate moj,*)
Tak je čuden govor tvoj.

*) Morebiti s čerkami, ker jih ima toliko v ustih; ta oblika storivnega nima enakosti v nobenem narečji; staroslovensko in rusovsko sicer storivnega bolj iztezuje, pa malo drugače.

6. Celtogermansko.

Čudno le mešajo
Modrim se glave,
Vedno spreminjajo
Temeljne stave.

V časih veljalo je
Indogermansko;*)
To je kazalo se
Kaj veličansko!

Samo naroda dva
Tam od izhoda
Vredna spomina sta
Sem do zahoda!

Kadar pa vstajajo
Zoper slovansko,
Vsprot mu le stavijo
Celtogermansko.**)

Glej jo zamišljenost!
Vse si lastijo;
Tukaj pa malenkost
Z drugim delijo.

*) Kadar se je spoznala sorodnost ljudstev, ktere stanujejo od Inda čez perzijske puše, Kavkaz do Helespont do atlanskega morja, se je za to sorodnost izbralo ime „indoevropski narodi“. Zdaj velin tudi beseda „zahodni in izhodni ariški narodi“, pa na Nemcih je bilo „indogermanski“.

**) Beri kdo Knabelnove ali pa Muharjeve spise; v vsaki drugi versti stoji „celtischgermanisch“.

7. Verba movent, exempla trahunt.

(Nov. 1855. l. 15.)

Slab le bo uk ostal
Samo v besedi,
Če ne bo poterdval
Tudi se z zgledi.

Srečen si, glagol ti
Nedoveršivni!
Nima čez te moči
Več doversivni.

Zgledov nabranih je
Za te gotovih,
Kar je le našlo se
Starih in novih.

Vreden je več ko vsi
Ta morebiti:
Pravde da za te ni
Moč doversiti.

8. Vožnja slovenščine.

(Koled. Bleiweis. l. 1855.)

Kdaj so počasi jo
Vlekli volički,
Zdaj pa jo peljejo
Čili konjički.

Mnogo voznikov je,
Kdo jih če šteti!
Išejo križem se
Vsi prehiteti.

Stranski tam hot! kriči,
Bistahor! prednji;
Stranski tū žene hi!
Stoj! ha! poslednji.

Čudno! da dalje gre,
Da se ne zverne,
In da se skoraj že
Vse ne razterne!

Kakor je marljivega Hitzingerja, ki se je letos sim ter tje preslovenil v Znojemskega, dražila in poprijemala v slovenski književnosti nenavadna nesloga; tako ga je v nemala in povzdigala nenadjana novica, da ima priti na svetlo slovar Vodnikov na stroške plemenitega knezoškofa Antona Alojzija, in po sklepu društva sv. Mohora v Celovcu celo sv. pismo, po razlagi Aliolitovi, toda v besedi in obliki drugim Slovencem vzajemni. Vodnikov naslednik in častitelj je o prvi novici zložil v Novicah l. 1855: „Koleda za novo leto“. Pri Županu v Zlati vasi popevajo med seboj to veselico „Župan, Učitelj in Pevec“, kajti „S predragim slovníkom vred, se mi zdi, — Da Vodnikov duh se zdaj v novo glasi; — Spodbuja rojake s staro močjo, — Iskati svoj blagor z vso skerbjó“. In z Vodnikom poje Slovincu naposled pesnik goreč: „Za uk si prebrisane glave“ itd.

Preden je mogel izvediti Znojemski, da je knez Anton Alojzij sklenil v Ljubljani dati na svetlo sveto pismo stare in nove zaveze z razlaganjem po Aliolitu v jeziku slovenskem; je prevesel sklepa Mohorjevega Društva zapel jo v Nov. l. 25: „Res Dobrovoljka“.

9. „Viribus unitis“.

Naš apostelj svet Ciril!
Naš apostelj svet Virgil!
Kdaj sem slišal perve glase,
Druge slišal druge čase.

Pač zavisti v raji ni,
Ko se ta pred tem glasi:
Pa na zemlji ni pravica,
Kadar se molči resnica.

Se ravna zamuda zdaj,
Društvo zbrano je tedaj
Svetemu Mohoru v slavo
Za pobožnih knjig napravo.

Sem pa mislil: »Bil je mar
Sveti Mohor slovníčar?
Znal je samo uk veseli,
Znal je sveti evangeli.«

»Tu pa kdo ko iz slóvnice
Uči vseh jezikov se!
To ni svetega Mohora,
To bo žalega razpora.«

Zdaj pa me razveseli
Glas, ki budno krog hití:
»Razna moč se bo združila,
Delo važno doveršila.«

Pismo sveto, ki delí
Eno vero zemlji vsi,
V enem duhu se tolmači,
Se beseda tudi enači.«

Res da čerka le morí,
Da le duh duha živí;
Kot telo pa duši služi,
Tak se čerka z duhom druží.

Dr. Razlagov govor za slovenske ljudske šole na Kranjskem

v letošnji seji državnega zbora 28. marca. (Dalje in konec.)

Občina Póliče je n. pr. dobila dovoljenje za občinsko priklado 122 percentov, da se šolsko poslopje zida. Več občin ima priklado 80 in 85 percentov. Meni je celo župnijska občina znana, katera ima sicer uže skoro primerno šolo, kjer pa je župnijska cerkev uže več let v tako razrušenem stanji, da je res obžalovati, ako se pomisli, da pri najmanjšem potresu, kakoršni se v bližnjem mokronoškem okraji mnogokrat prigodi, morda cerkev skupaj pade, ko so verni zbrani. Tam ima občina uže več let dovoljenje pobirati 130 percentno priklado, ali nij je mogla pobirati, in sicer zavoljo slabih letin ne, katere so pri nas od 1870. leta. To so samo mimogrede nekateri momenti, iz katerih visoka zbornica razvidi, da nijsmo vsiljivi, ako za nekatere zadeve pri državi pomoči prosimo, ki so sicer deželne ali občinske zadeve.

Rekel sem: Ljudska šola je prvi oklep one verige izobraževanja v vseh civiliziranih državah. Te dni se je uže večkrat omenjalo ljudske šole pri debatah o srednjih šolah, in pred vsem se je povdarjalo, da ima ljudska šola kot prehod v gimnazijo poduk v nemškem jeziku imeti. Gospoda moja, mene imajo doma v mnogih krogih za prevelikega prijatelja Nemcev, ker svojo narodnost ljubim, pa vsako drugo spoštujem. Dovolite mi tedaj, da svoj dotični nazor brez krasotičenja, brez ovinkov čisto odkritosrčno povem.

V celem civiliziranem svetu je ljudsko šolstvo tako uravnano, da se ne more reči, da se ravna z njim kot s krajem, na katerem se imajo tuji jeziki učiti, nego da si otroci tamo s pomočjo materinega jezika za življenje koristnih znanosti nabirajo. Skustvo uči, da od sto njih komaj eden v srednjo šolo pride. Zato ima v deželah, katere imajo več jezikov, kakor naša ljuba Avstrija, drug zavod posredovati prehod do višjega učilišča kakega drugega jezika.

Mnogospoštovani gospod poslanec professor Suess je včeraj omenil, da se v tem uprav težko odločuje, kako se ima narodni jezik v srednjih šolah upotrebjevati, ker je en poslanec stvar tako, drugi pak drugače objasnoval. — Mislečemu človeštvu je pač uže dolgo znano, gde je središče najti, in uže sto let se v Evropi tako prakticira. To je pač Kolombovo jajce, in ako vam eno ime imenujem, bode iz tega imena vse jasno, in vi ste središče našli — to ime je Pestalozzi.

Ako vi, gospoda moja, šolstvo v Avstriji postavite na podlogo razumne pedagogike, potem boste vse narode zadovoljili in državi dali, kar je njeno, narodom pak, kar je njih. Kajti tudi mi smo za naučenje kulturnih jezikov zavzeti, in želimo, da si jih naša mladina več prisvoji, da iz bogate zaloge njihovih literatur zajema in se sosednimi bratovskimi narodi prijateljsko občuje. Ali, gospoda moja, samo srednja šola je ono mesto, na katerem se poduk v jezikih gojiti in pospeševati more, kajti sicer ljudske šole hirajo, in mi vemo iz izkustva, da ljudske šole, kakor so bile ob konci pretečenega stoletja in še nekoliko desetletij tega veka organizirane, v nobenem obziru niso dobre biti mogle, zaradi česar se je v teku nekoliko desetletij ljudsko šolstvo v tem spremenjalo, da se je upotrebljeval materini jezik.

Nikar tedaj, gospoda moja, ne zamenjajte pojma učnega jezika, namreč onega jezika, v katerem se poduk, posebno prvi poduk, daje, s pojmom učnega predmeta, ker je tuj jezik predmet učenja na podlogi učencu znanega materinega jezika. To stališče zavzemite, potem ne bode težko izvedeti, kaj ljudstvo želi; noben narod nema pravice, da bi smel proti načelom pedagogike glede šolskega podučevanja svoje želje na državne stroške vresničevati.

Prave zadeve srednjih šol, potem pomankanje učnih močij in učnih pripomočkov so bile uže od druge strani mnoge in boljše razjasnjevane. Jaz bi torej gospodom samo prosto resnico povedal, da je mnogo profesorjev srednjih šol, ki so naše narodnosti, v skoraj vseh deželah, tudi Galicije ne izvzemši.

G. R. našteva uzroke, zakaj da so Slovani za drugimi narodi zaostali, ker so bili namreč na braniku zoper navale Mongolov in Turkov, in da zatoraj zaslužijo, da bi jih drugi narodi podpirali na potu kulturnega napredovanja i. t. d. in potem govori dalje:

Bilo je tudi gledé srednje šole, katera je pač z ljudsko šolo v zvezi, ugovarjano, da pri nas ena stranka člen 19. državnih osnovnih postav zato upotrebljuje, da hujska proti nemškim sodeželanom. Gospoda moja! pri nas je dve versti Nemcev, prvič pravi Nemci in ti niso Slovencem nepravični ter so tudi spoštovani; potem je pa tudi ena vrsta ljudij, kateri še le Nemci biti hočejo (bravoklici na desni). Ti imajo, kakor naša slovenska ščevalna stranka, program boja do noža. Obedve

ščувalni stranki sti sicer majheni, ali gibčni in jaz moram pričati, da veliko število prebivalstva je jako vneto za medsobojno pravičnost in da si želi doseči modus vivendi, kakoršen je v Avstriji morda v kratkem času pričakovati. Kajti le kdor je pravičen, more svobodo zahtevati.

Zraven tega naj gospodje pomislijo, da, ako šole zahtevamo, ako trdimo, da se le na naravni podlagi racijonalne pedagogike poduk da misliti, nijsmo narodič, kakor ciganje v ogerskih pustah, nego kompaktno prebivalstvo 16 milijonov Slovanov v Avstriji.

Ko bi tedaj Avstrija vsem narodom ustrezala, kar se tiče opravičenih želj in potreb narodov, mislim, bi naš prepir kmalu minul, in mi bi skupno ono posredovali, kar se mora najprvo od vseh narodov pričakovati, namreč kulturo med zapadom in vstokom evropskim. Sicer delamo za tuje oblasti, katere bi si, ko bi Avstrija onemogla, razdelile njo in vsi avstrijski narodi bi potem bržkone prišli iz dežja pod kap.

Gospoda moja, ne delajmo tedaj voditeljem avstrijske osode njihove teške naloge še težje, naloge, sè zelene mize jako oddaljene dežele sovladovati, kajti vseveden nij noben človek. Zato terja resnica, da oni poslanci iz najbolj oddaljenih dežel ravno realne razmere popisujejo, kakor so zares.

Dovolite mi, gospoda moja, ker vam prinesem predlog, — ne pri našam vam resolucije — da se ozrem na naše male pohlevne želje, katere je visoka zbornica deloma izpolnila, kar hvaležno priznavam, deloma pa ne izpolnila, kar se mi ne zdi tako čudno, ker vse se ne more naenkrat izpolniti.

Jaz hočem torej omeniti le z malimi besedami čudni način, kako se pobijajo naši predlogi, ker je to na mene, kot advokata naredilo vtis, da se nij prav za prav drugega vedelo rabiti, nego prav malo rekoče advokatske povzemne spise.

G. Razlag omeni tudi svote, katera se je po toči poškodovanim podelila, ter pravi da z 10.000 gl. res nij nikakor povernjena škoda, a da je to le za naj večjo silo. Izreka tudi, da se je nasvet za pomnoženje okrajnih zdravnikov prav po advokatski obdelal in konečno tako govori:

Ako tedaj, gospoda moja, ne poslušate uzrokov, posebno iz dežel, ki so vendar zelo oddaljene in zato sploh manje znane, ter se takorekoč popolnem zanašate na predloge odsekov ali celo na sklepe klubov, tako dá polni parlament, brez obzira na to, se-li navajajo dobri ali slabi razlogi, nič drugega ne odloči, potem se mi zdi, da cela strankarska organizacija naši neenakolični Avstriji nij primerna.

Da pridem k sklepu tikoma ljudskega šolstva na Kranjskem, za katerega pospeh se je 10.000 gl. postavilo v ekstra-ordinarij, prosil bi gospode, da bi nam po geslu: „Hitre pomoči treba“, dali malo večji

znesek, med tem ko drugo preskrbi dežela sama in pa občine, v kolikor bode mogoče. Naj gospodje pogledajo poročilo ministerstva. Tam je izrekoma povedano, da je državno breme olajšano, bistveno olajšano, s tem, da se je na Kranjskem postavni šolski patronat razpustil.

Zato je govorjenje pač le o vinarji za potrebo, ako stavim prošnjo, da se namesto 10.000 gl. postavi v ekstra-ordinarij znesek 15.000 goldinarjev.

Dopisi in novice.

Iz ptujske okolice. 11. junija je imelo učiteljsko društvo ptujskega okraja svoj 5. letošnji zbor. Vdeležilo se ga je 26 udov. Predsednik učitelj g. Serneck je začel zborovanje ob $\frac{1}{2}$ 10. uri. Zapisnik zadnjega zbora se je prebral in potrdil. Potem je prišlo na versto poročilo o društvenih opravkih od časa aprilovega zborovanja. V tem času so društvenemu vodstvu dohajale sledeče stvari, o katerih je poročal tajnik g. Robič: *a)* ukaz dež. šol. sveta od 27. sušca t. l. zastran knjižice »Erzählungen aus der steierm. Geschichte«, izdane po g. dr. Kronen-u v Gradcu, katero je sl. ministerstvo v rabo na štaj. ljud. šolah dopustilo. *b)* ukaz ministerstva za uk od 25. sušca 1873. št. 1418, o rabi učnih tekstov in učnih pripomočkov v ljudskih šolah. Ta ukaz (v 24 iztisih) se je vsem šolam ptuj. okraja razdelil. *c)* dopis ravnateljstva zveze štaj. učiteljev od 26. aprila. *d)* 1 iztis »Deutsche Blätter für erziehenden Unterricht« s prospektom; odkazal se je društveni knjižnici. *e)* Schubertov »Deutsches Lesebuch« 1. 2. 3. 4. del; odkáže se triudnemu komiteju (g. g. Férk, Robič, Krajnc) v pretresovanje. *f)* zapisnik priporočevanja vrednih nemških in slovenskih spisov za mladost; razdelil se je v 24 iztisih vsem šolam ptuj. okraja, tako tudi *g)* »Die Hebung der Volksschule«, brošura dr. Schwab-a v 24 iztisih. *h)* Nova pravila zveze štaj. učiteljev so se razdelila vsem društvenim udom. *i)* 1 katalog o razstavi učnih sredstev v Bratislavi 1874. podaril je g. Robič, kateri se je vratislavskega uč. zborovanja vdeležil, za društveno knjižnico. Poročal bode o tem zborovanji v prihodnjih društvenih shodih. —

Po tem poročilu se je začel ob pol 11. uri znanstven govor g. grofa Wurmbrand-a, grajščaka na Borl-nu (Ankenstein) in uda okrajnega šolsk. sveta. Zanimival je ta govor tudi mnogo inteligentnih Ptujčanov. Počastili so nas namreč s svojo navzočnostjo gg. okrajni glavar Trautvetter, mestni župan dr. Strafella, okr. šolski nadzornih prof. Končnik, udje okrajnega in krajnega šolskega sveta, udje mestnega odbora in še veliko drugih izobraženih mestjanov, katere je zanimival zelo mikaven govor gsp. grofa Wurmbrand-a. Zaderžaj govora pa je bil ta-le: Važnost prirodoslovnega preiskovanja za telesni in dušni razvoj človeka. Preiskovanje o starosti in o načinu človekovega življenja v prahistorični dobi. 1. Nahajališča iz naplavne (diluvalne) dobe. 2. Nahajališča sgrad na kolji (Pfahlbauten) po šotiščih iz kamnene dobe (Steinzeit). 3. Perva raba kovin in začetki omike. Gosp. govornik je navzočnim priobčil tudi najdbe in nahajališča, ktera so za zgodovino človeka v Evropi zelo važna. Na nekterih objektih, ktere je g. grof pokazal, je dokazal izobraževalno stopinjo predzgodovinskih ljudstev starodavnega časa in v kratkem razložil sedanje mnenje o zvezi prvotnih časov s sedanjimi. Konečno smo vse one objekte, ktere je g. grof pri svojem govoru rabil, na tanko pregledovali. V prihodnjem našem zborovanji 2. julija bo g. grof Wurmbrand ta govor nadaljeval in dokončal, kajti iz tega, kar je bilo pri prvem predavanji povedanega in primerjajé vse to s tem, kar najdemo pri neev-

ropejskih (prirodnih) ljudstvih sklepamo na rod prvega človeka, na njegovo razmerje v naravi in na naj imenitnejša vodila kulturnega razvoja. Ako vse to v 3 točke povzamemo, glasi se tako-le: 1. Narodopisje (etnografija) prirodnih ljudstev. 2. Človeko- in plemeno-slovje. 3. Zgodovina omike. — (Takošna predavanja so pa, res da! silo zanimiva. — Priroda je odperta knjiga stvarjenja; a večini ljudi nerazumljiva. Učenjaki sicer terdijo, da jo znajo brati, a dostikrat nahajamo, da to, kar prvi terdi, drugi overže, nove opazke, nove najdbe večkrat vse kaj drugega dokažejo in na beli dan spravijo od tega, kar smo dosihmal za resnico imeli. Kakor pri môdroslovji velja tudi pri geognosiji staro vodilo: leviter gustata reducit a Deo, omnino exhausta reducit ad Deum. Vred.)

Iz Šent - Jerneja 16. junija 1874. Dragi Tovariš! Zmiraj nam kaj veselega in tudi žalostnega poveš. Večkrat, ali bolje rečeno, vselej nam po pravici, ali kakor pravijo, po vseh ustih poveš, posebno kar se tiče naše plače. Mnogokrat so tožili, da nam učiteljem ne privoščiš boljše plače, zagovarjal sem te, pa vse zastonj; rekli so, klerikalca ne spreoberneš! Rekel sem, da se pa drugi šolski listi tolikanj bolje potegujejo za boljšo plačo, potem se pa bode že pobotalo in denar se bo poprej dobil. — Pa kaj se zgodi! Povsod le jeremiade. Podpisovali so prošnje od Poncija do Pilata; a jaz nisem podpisal ničesa, kajti mislil sem: kedar bodo za nas učitelje denar dobili in ga kaj imeli, potem tudi mene ne izpuste; saj vedo, da še bivam.

Zares mi pa pošljejo 1. maja nakaznico z opombo, da naj pošljem pobotnico okraj. šl. predsedniku v potrdilo in podpis. Zvedel sem pa od svojih g. tovarišev, da našega visokorodnega predsednika grofa Chorinskega ni doma; bili so šli v Ljubljano, tarnanje je bilo veliko. — Zopet si mislim, g. grof so šli v Ljubljano po denar. — Ko pa zvem, da 1. junija izplačajo, hitim tudi jaz s pobotnico k davkariji, ko sem dobil glas, da brez poterjene (?) pobotnice izplačajo. Še toliko bolje si mislim, gotovo je denarja toliko kot toče, ali glej! ko pridem v Kostanjevico k c. k. davkariji, povejo mi, da je v kasi samo toliko denarja, da morejo vradnike izplačati za ta mesec. Nagovarjal sem gospode, naj za ta mesec počakajo, ker učitelji že 8 mesecev čakajo, pa mi reko, da so učitelji že navajeni čakati, naj še nekaj časa, kakih 8 ali 10 dni, poterpé, da iz Ljubljane denar na posodo pride. Šel sem brez denarja. Čez osem dni dobim glas, da je denar že tam, in res precej po šoli jo maham v taki vročini po denar, in g. Rose, davkar me pozdravi, rekoč: Ravno prav ste prišli, jutri bi bil Vam denar že po pošti poslal, tukaj je! in mi vsteje za penzijo 12% t. j. 72 gl., za uč. knjižnico po 1/2 od letne plače in tudi to, kar mi je bil župan že na račun dal, in kar ostane namreč 242 gl. 69 kr. mi izplača. Rekel sem: Hvala in sem šel! Imam še za dva mesca denarja notri, namreč tisto, kar sem do sv. Jurija od g. župana prejel, ker sem si mislil, ko mi je v jesen denar ponujal: bolje je, derži ga, kakor lovi ga! Drugi imajo še tudi po nekaj goldinarjev, po 6 gl. in tudi več, v krajni šolski blagajnici. Ne pobirajo pa še nič ne pri davkih, niti od otrok v šoli; če ne dobé g. okrajni predsedniki na brado, ne bomo zanaprej nič več dobili, ko se ti viri posuše. — Hvala Bogu za to, kar smo dobili. (Saj ste dvakrat zaslužili. Vr.) Več bi še lahko povedal, pa naj bode! — Povsod denarja manjka. (Dežela nima, vsaj po nekaterih krajih ne; gosposka ne more kmetu vola prodati, ki mu njivo gnoji in orje, kakor tudi krajaču vatla ali šivanke ne, kako bode pa živel; država pa ne dá. — Slišimo pa, da bo deželni odbor denarja iskal; naj ga dobi, kakor ve in zna; učitelji ne morejo brez plače učiti, in ob besedi živeti; kranjska

dežela je že tako preveč davka plačala, to so tudi na Dunaji že spoznali; naj tedaj deželi povernejo s tem, da sa šole kaj dajo. — Upamo, da bodo veljavni gospodje svoj glas zato povzdignili, kakor dr. Razlag na Dunaji. Vred.)

Pri šoli je pa zmirom ajdova setev, — dela brez konca in kraja. Obiskala sta našo šolo visokorodna gospoda, knez Metternich in grof Chorinski ob priliki razdelitve denarne pomoči za revne Dolenjce. Šli smo njima naproti. Majhina šola, se jima zdi. Pa ne, da bi jaz kaj tožil, Bog varuj! učitelj molči in uči otroke! Čez nekaj dni pa pridejo stolni prost dr. Janez Pogačar, ud dež. šl. sveta, tudi ta gospod šolo ogledajo, — pa noben gospod takrat ne pride, ko so otroci v šoli. Napovedujejo tudi gospoda deželnega šolskega nadzornika. Dobro došli! Bodo se vsaj prepričali, kaka težava je podučevati v tesni in prenapolnjeni sobi, potim se vsaki dan notri, kakor mlatič v skednji. Edino dobro je to, otroci hodijo radi v šolo; ne vem ali se boje kazni, akoravno še niso bili nobenkrat naznanjeni, pa bolje strašiti, kot pa toževati jih, mislim si mnogokrat. — Učnih pripomočkov mislim, da bode naša šola že dobila, ker so me svitli knez Metternich popraševali, ali ima šola kaj učnih pripomočkov. Rekel sem, da to, kar se vidi na steni in še nekaj v omari. — Gotovo bomo dobili kaj; taki gospodje ne poprašujejo kar zastoj. Hvaležni bomo za vse, kar prejmemo. — Da si mi zdrav »Tovariš!« — J. Sajè.

Iz Černomlja.*) Učiteljski zbor. Dalje. Ko sta bila voljena zapisnikarja gg. Schiller in Hočevar, začela se je obravnava. Za prvo točko oglasili so se g. g.: Stanonik, Germ in Borštnik.

G. Stanonik govori: Dober kup je red in snaga, vsakemu sta ljuba. Tako beremo v slov. Abecedniku. Ako je pa snaga polovico blaga, je red pol storjenega dela. Red mora biti v šoli naj bo učitelj že kdorkoli, če tudi še iz starega testamenta, ali pa olikan ves, iz novega elementa! Red gledé časa, in red gledé učenja. Ker pa red vže vsled razdelenja šolskih učnih ur in postave biti mora, govorim jaz, kako si bo učitelj toliko potrebni mir v šoli ohranil.

1. Učitelj naj spolnuje svoje dolžnosti natanko, in naj jim bo kos v vsakem oziru. Naj podučuje mirno, ljubeznivo in zmnožnostni učencev primerno. 2. Naj uk različno obdeluje, in vmes vselej kaj prav pomenljivega, spodbudnega, koristnega, včasi tudi kratkočasnega vpleta. 3. Podučuje naj občutljivo, to je tako, da je sam ves navzet duha, kterege misli učencem vdihniti. Na taki način ohranil si bo mir v šoli, in tudi prepogosto letanje iz šole bo pojenjalo, ker skušnja uči, da večkrat otroci zavoljo dolgega časa ven prosijo. Ako pa učitelj previdi, da je kteri učencev bolehen, naj se o tej reči posvetuje z roditelji. Pred vsem mora pa biti učitelj v šoli »dobro gor položen«, toraj naj gre zvečer o pravem času počivat, da bo zjutraj brihten in ne čmeren, kakor bi ga »lasje boleli«. In bo dobro gotovo njegovi šoli, njegovemu zdravju in tudi — žepu.

G. Germ nasvetuje v daljšem govoru te-le pripomočke: 1. Učitelj naj si skuša pri učencih ljubezen in spoštovanje pridobiti. 2. Naj nazorno podučuje, ker je nazornost temelj vsacega spoznanja. 3. Naj se učitelj vestno za nauk pripravlja, in na tanko učnega čerteža derži. 4. Naj vpelje in ohrani natanjčni red. 5. Naj učence večkrat opomni, koliko si škoduje z vednim jo letanjem iz šole in koliko to tudi druge moti.

G. Borštnik priterdi temu, kar sta gg. predgovornika omenila, in dostavi, da se le pri večjih učencih navada pogostega letanja iz šole lože in hitreje da odpraviti.

*) Glej l. 11. 1. junija.

G. Hočevar pravi, da je on svoje učence s tem odvadil te razvade, da je vsakega otroka, kateri je ven prosil, pustil zunaj klopi stati, in mu rekel: no! zdaj si vže zunaj. On namreč misli, da se bode otroku vže na obrazu poznalo, ako mu je res sila, in da bo vže še prosil in mendral, ako mu je resnično potreba.

Temu nasvetu se ne priterdi, ampak sklenilo se je, da naj vsaki učitelj ravna tako, kakor sam naj bolje ve in zna. (Te misli smo tudi mi, priderževanje otrok v šoli, ko prosijo na stran, je škodljivo zdravju in nramnosti, nekteri tukaj mislijo: bolje je, da jih deset iz navade ven gre, kakor da bi se enemu na zdravji ali sicer škodovalo. Vred.)

Drugo vprašanje obravnavajo: G. g. Stanonik, Kavšek in Germ. G. Stanonik govori tako-le: Dandanes ves svet oliko in omiko zahteva, ker pa ostudna kletev in sirovo psovanje kar nič po oliko ne diši, toraj je dolžnost učiteljeva, da to odpravi, in učence pred tem svari in varuje. Pove naj jim večkrat, kako ostudna je ta hudobija, kako kaže taki človek svojo surovo in popolnoma pokvarjeno serce! Kako se tacega človeka vsaki pošten in dober človek boji in ogiblje! Koliko hudega, in koliko nesreč iz te hudobije in surovosti izvira! Koliko sovraštva in jeze napravi med sosedi in vaščani itd. Kaže naj jim to tudi v izgledih, kterih se, žali Bog, ne manjka. Naj opominja tudi učence k miroljubnosti, poterpežljivosti in prizanašljivosti, kar je tudi naš naj večji učitelj g. Jezus Kristus tolikokrat priporočal. Posebno pa naj gg. kateheti otroke pred temi hudobijami svarijo in od njih odvračujejo, posebno vže za to, ker se v katekizmu o tem le malo nahaja. Temu pritrđi gosp. nadzornik.

G. Kavšek ponovi že omenjeno in pristavi, da naj učitelj večkrat lepe izglede iz sv. pisma učencem predstavlja.

G. Germ meni, da bi se otrokom pri taki priliki o zmirjanji in psovanji povedalo, da taisti ima navadno sam največ napak, kteri take drugim očita.

G. Hočevar pravi, da bi se take reči popolnoma gg. kateketom prepustile.

G. Jeršinovec pa nasvetuje, da se v takih slučajih tožitelj in zatoženec kaznujeta, da je prej mir.

Tretjo točko obdeljuje g. Jeršinovec, drugi pa so pismene izdelke priložili.

Gosp. predsednik prebere nekaj došlih dopisov. V odbor za pripravlanje vprašan za prihodno zborovanje sta bila voljena Jeršinovec in Stanonik.

Da si mi zdrav in čeverst, ljubi Tovariš, kakor do zdaj tudi naprej! Bog!

Iz Kranja. V nedeljo 14. junija se je versila pri nas svečanost učiteljstvu in sploh prijateljem šolstva zanimiva. O 11. uri dopoldne se je zbrala mladina v šolski izbi in gsp. okrajni glavar je slovesno izročil učitelju gsp. Matiju Potočniku, ki je pol stoletja učiteljaril, sreberni križec s krono. Pomen dneva je mladeži razkladal gosp. katehet Špendal. Svečanosti so se vdeleževali profesorji c. k. gimnazije, meščanje, zastopovalci krajnega šolskega sveta, domači in unanji, vzlasti ljubljanski ljudski učitelji. — Popoldne se je v spomin dneva zbralo več ljudskih učiteljev, slavili so starčka in med drugimi se mu je njegov nekdanji učenec, učitelj Andrej Praprotnik, zahvaljeval; peli so nemške in slovenske pesmi in razšli se z vošilom: Bog daj slavljenemu starčku ućakati še mnogo let!

(*Šolsko. Stvar je resnična.*) O č.e. Dober dan, gospod učitelj! Ne zamerite, da vas ogovorim; sram me je, pa tudi — žal mi je! Učitelj. Kaj pa je, oče, kaj! O č.e. Žal mi je, da vas lani nisem poslušal. Svetovali ste mi, naj svojega Janezka, ki se je v IV. razredu bil obnesel prav slabo, nikar ne dajem še v latinske šole, da ne bo opravil nič, ker ni še dosti podučen, ker

ima trojko; pa — nisem maral, in tega, verjemite mi, kriv je sosedov Tine. Učitelj. Kako to, in kdo je to — sosedov Tine? Oče. I — študent je, v VII. ali že v VIII. šoli latinski, in — ta mi je pravil, da zdaj stare postavne ne veljajo več, da za spričevala iz ljudskih šol ne prašajo več, da se zanje celo zmeniti ne smejo. Kaj to, če ima Janezek trojko! O šolskih praznicah, pravi, ga bom jaz nekoliko poučil, deček je precej prebrisan, potem napravi tisto preskušnjo za latinske šole, pa učitelju kašo upihamo, kar s trojko njegovo pojde v gimnazijo; to se bo glavnemu učitelju pod nos kadilo, bote videli! Tako in še več družega mi je pravil sosedov Tine. Meni se je to čudno zdelo, skor nemoško; ali — ker je le tako ongavil, in je materi, ki ima Janezka nekoliko prerada, dobro delo, češ, tudi leto ne bo zgubljeno, ga res o počitnicah nekaj uči. V začetku šolskega leta gre k skušnji. Le številariti je nekaj znal, sicer se mu je pa neki prav terda godila, pa vendar so ga sprejeli, da sem se sam čudil. Zdaj pa, pomislite, kaj se zgodi? Ko undan sklenejo prvo polovico šolskega leta, pa prinese domu spričalo, in — kaj ima? Trojko, kaj še; trikrat trojko; slab je — skozi in skozi v vseh naukih, še celo v kersanskem nauku. Vidite, g. učitelj! zato sem dejal, da — sram me je, pa žal mi je. Učitelj. Milujem vas, in Janezka; povém pa, ker že o tem govoriva, da je speklo takrat tudi mene, ker so razun vašega še enega s trojko vzeli v srednje šole. Doslej tega ni bilo. Kaj si more pač svet misliti? Da smo ali mi krivični, ali pa da uni niso pravični. Lepo ni na nobeno stran, da se med seboj ne vjemamo. Stvar je žalostna, vendar mi je v nekako zadostovanje, ker tudi uni, ki so ga sprejeli s slabim spričalom v latinsko šolo, je staknil trojko, kakor sem slišal pripovedovati. Da učence mi, ki jih celo leto, ali še po več let imamo v glavnih šolah, bolje poznamo, je gotovo; gotovo pa tudi, da profesorji — da-si učeni — naglo, po nekterih prašanjih koj ne morejo spoznati, kateri, prej jim popolnoma tuji učenci, so dosti podučeni, kateri pa niso. Razun tega nekteri, vzlasti kmečki, o šolskih praznikih mnogo pozabijo, nekteri mestni si pa nagloma kaj priučijo; časih še nevednež ktero dobro pové, kakor slepa kura kterikrat tudi najde zerno; precej jih je pri sprejemovanjski skušnji skupaj, nekaj se profesorjem mudi, nekaj si pa mislijo, ker jih sedaj za srednje šole latinske ne oglašja se ravno preveč, hočemo jih pozneje podreti in potrebiti, in — tako vzamejo marsikterega v gimnazijo, kakor vašega Janezka itd. (Konec prih.)

Iz seje c. k. šolskega sveta dne 28. maja 1874. — Rešitev opravljenih spisov od zadnje seje se jemlje na priznanje: bere se ministerialni ukaz dne 7. maja 1874., v katerem se sporočilo ravnateljstva ljublj. višje realke zastran učnih knjig v t. šl. letu jemlje v vednost, ozirajè se na ministerialni ukaz dne 7. marca l. 1874. št. 2775, priporočajo se te učne knjige tudi v prihodnjem šl. letu, le ako je nujna sila naj se nasvetujejo druge. 2. Posvetovalo se je o novem vstrahovalnem redu za višjo realko, kateri je nasvetovalo ravnateljstvo realke. Stavljaja se nasvet za vmestenje učiteljske službe za kemijo. 3. Prestavljavcu Močnikovega geometričnega nazornega poduka za spodnje gimnazije izreka se priznanje in odkazuje plačilo. 4. V vednost se jemlje, da se bode na državni gimnaziji v Kočevji podučevalo v telovaji od meseca maja do julija, izreka se, da zoper izdajo letnega programa ni premislikov. 5. Predlog ljublj. višje gimnazije za dovoljenje porabe avstrijske zgodovine od K. H. L. Pölitza predlaga se slav. ministerstvu. 6. Sporočilo c. k. šolskega nadzornika za ljudske šole o nazorovanji možkega in ženskega učiteljsčaja se predlaga slav. ministerstvu, in stavijo se nasveti a) na stalno vmestenje nekega učitelja; b) s početkom leta 1874/75. naj se napravi pripravljalni tečaj na c. k. možkem učite-

ljišču, naj se dovoli potreben denar za štipendije in oziroma najemnina za eno šolsko sobo; c) da se privoli potreben donesek za učila na možkem in ženskem učiteljsišču; d) da se postavi novo poslopje na državne stroške za c. k. možko in žensko učiteljsišče. 7. Dalje se zaključí, da se razpiše služba glavnega učitelja za risanje in matematiko na ženskem učiteljsišču in dvoje učiteljskih služeb na ženski vadnici. 8. Slavnemu ministerstvu se predlaga odpoved c. k. šl. nadzornika Hitija in stavlja se nasvet za vmestenje drugega. 9. Soseske v Postonji, Velkem, in Malem otoku, v Zagorji, Zalogu, Stari vasi in Hrašah prosijo, da bi bil na ljudski šoli v Postonji učni jezik oziroma nemški. V tej stvari, se je zaslísal pomnoženi krajni šolski svet in deželni odbor kranjski in ukazuje se, da bode s pričetkom prihodnjega šolskega leta 1874/75 nemški jezik kot obilgaten del občnega poučevanja. 10. Ker je izstopil pripravnikov eden, oddajo se zapadli obroki štipendije drugemu. 11. Prošnja izstopivše učit. pripravnice, za odpuščenje povernitve državne štipendije, predlaga se ministerstvu. 12. Vprašanje nekega c. k. okraj. šl. sveta, ali nepogojno velja pravilo v všolanji in izšolanji slehernega kraja v kako šolo, zavrača se na določbe §§. 9., 10. in 49. dež. postave 29. aprila 1873., št. 21. dež. zak. 13. C. k. okraj. šl. svetu v Kočevji se naroča, da odpravi zapreke zoper vstanovljenje krajnega šolskega sveta v Stalichah, dovoljuje se porabljenje šole v Stalichah za medčasno poučevanje, dokler ne pride in službe ne nastopi začasno imenovani učitelj in šola se vversti v IV. plačilni razred po 10 kr. solnine na mesec od otrok. 14. Po nasvetu okraj. šols. sveta v Kočevji se privoli za klet in dervnico pri šoli v Stalichah 550 gl. iz Wirtrajhove šolske vstanove. Vloga provincijala frančiškanskega reda v Kostanjevici, kar se tiče učne sposobnosti redovnikov kot učenikov na kamniški ljudski šoli, zavrača se na ukaz c. k. deželnega sveta dne 22. februarja št. 233., ki je v tej stvari došel c. k. okrajnemu šolskemu svetu v Kamniku.

Razpis učiteljskih služeb:

Na Kranjskem. V Sori, ljublj. okolice, učiteljska služba na novo vstanovljeni ljudski šoli; plača je 500 gl. in prosto stanovanje. Prošnje v 6 tednih do kraj. šl. sveta. — V Černomlji, služba IV. učitelja in v Semiču služba II. učitelja, plače je po 400 gl. in v Semiču prosto stanovanje. Prošnje na dotični krajni šolski svet do 15. avgusta t. l.

Premembe v učiteljskem stanu.

Gsp. Mihael Kuster, okr. šolski nadzornik, je začasni vodja 4 razredne ljudske šole v Kranji. Gsp. Janez Čuk je učitelj v Polomu na Kočevskem.

Vdovsko učit. društvo. Gsp. Anton Hribar, gl. učit. v Gorici, je plačal letnino za 1874. l. Gsp. F. Z. iz Sp. T. 7 gl. za vd. in učit. dršt.

 To številko smo poslali vsem sedanjim naročnikom; prihodnjo pošiljamo le tem, ki naročnino obnové. — Vljudno vabimo svoje prijatelje v naročbo s pristavkom, da se denar naj lože pošilja s poštno nakaznico, temveč, ker se tudi na njo lahko kaj kratkega napiše.